

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 11 (Haziran/June 2023), s. 837-859.
Geliş Tarihi-Received: 24.05.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 13.06.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1301992

**Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dinleme Eğitiminde
Kullanılan Kitapçık Metinlerinde Çok Anlamlılık: Yedi
İklim B1-B2**

*Polysemy in Booklet Texts Used in Listening Education in Teaching Turkish to
Foreigners: Yedi İklim B1-B2*

Muammer ŞEHİTOĞLU*

Öz

Çalışmada, yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış olan B1-B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında yer alan metinlerdeki çok anlamlılık düzeyinde ad aktarımlarının tespitinin yapılması ve onların kullanımlarıyla ilgili sınıflandırmalarına katkı sunulması amaçlanmıştır. Ayrıca, kitapçık metinlerindeki ad aktarım öğelerinin nitelikleri cümle bağlamında değerlendirilip yorumlanmıştır. Yöntem olarak, nitel araştırma desenine dayanan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. B1-B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında yer alan metinler taranmıştır. Metinlerde taranarak belirlenen örnekler, çok anlamlılık niteliğini gösteren ad aktarım öğeleri bakımından çalışmanın kuramsal temeli çerçevesinde kavramlar biçiminde sınıflandırma temel alınarak bir araya getirilmiştir. Çalışmada, içerik analiziyle kuramsal çerçevede belirlenmiş kavramların sınıflandırılması çalışma probleminin soruları da temel alınarak ele alınmış ve bu doğrultuda nitel veriler yorumlanmıştır. Bu bağlamda, çok anlamlılık niteliği olarak belirlenen ad aktarımları yüklemcil öğeler olarak tespit edilerek, metin parçalarındaki yer aldığı cümle bağlamları ile birlikte anlamlandırılmış ve değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, her iki düzeye ait dinleme kitapçıklarındaki 53 metinde yüklemcil öge olarak ad aktarımlarının geçiş sıklığının yoğun olduğu görülmüştür. B1 düzeyi dinleme kitapçığı metinlerinde bu türden ad aktarımlarının geçiş sıklığı, B2 düzeyine göre yüksektir. B1 düzeyindeki 26 metinden sadece 4'ünde yüklemcil ad aktarımı yer almamıştır. Buna karşın, B2 düzeyindeki 27 metinden 8'inde yüklemcil ad aktarım ögesi yer almamıştır. Yüklemcil ad aktarım öğeleri her iki düzeyde de ölüm, yol ve hayat kavram alanlarında yoğun kullanılmıştır. B1 düzeyinde, akıl kavram alanını ifade eden ad aktarım öğelerinin geçiş sıklığı yüksektir. B2 düzeyinde ise, deneyim ve ölüm kavram alanları eşit sayıda ad aktarım ögesiyle ifade edilmiştir. Ayrıca, her iki düzeye ait dinleme metinlerinde yüklemcil ad aktarımlarının parça / bütün ilişkisi içinde iletişimsel anlam değeri kazandıkları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Dinleme becerisi, çok anlamlılık, yabancılara Türkçe öğretimi.

Abstract

In the study, it is aimed to determine the noun transfers at the polysemy level in the texts in the B1-B2 level listening booklets prepared for teaching Turkish to foreigners and to contribute to the classification of their usage. In addition, the qualities of the noun transfer

* Dr., Türkçe Eğitimi, e-posta: mshtgl22@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4471-3283.

elements in the texts of the booklet were evaluated and interpreted in the context of the communication of the texts. As a method, document analysis technique based on qualitative research design was used. The texts in the listening booklets at the B1-B2 level were scanned. The examples determined by scanning in the texts have been brought together on the basis of classification in the form of concepts within the framework of the theoretical basis of the study in terms of name transfer elements showing the polysemy qualities. In the study, the classification of the concepts determined in the theoretical framework with content analysis was handled on the basis of the questions of the study problem and qualitative data were interpreted in this direction. In this context, noun transfers, which are determined as polysemy qualities, were determined as predicate elements, and they were interpreted and evaluated together with the sentence contexts in the text fragments. In line with the findings, it was observed that the frequency of noun transfers as a predicative element is intense in 53 texts in the listening booklets belonging to both levels. The frequency of such noun transfers in listening booklet texts at B1 level is higher than at B2 level. The frequency of such noun transfers in listening booklet texts at B1 level is higher than at B2 level. Only 4 of the 26 texts at B1 level did not include predicative noun transfer. On the other hand, 8 out of 27 texts at B2 level did not include a predicative noun transfer element. The predicate noun transfer elements were used extensively in the concepts of death, road and life at both levels. At B1 level, the frequency of passing the noun transfer elements expressing the concept of mind is high. At the B2 level, the concept fields of experience and death are expressed with an equal number of noun transfer items. In addition, it has been seen that the predicative noun transfers in the listening texts of both levels gain communicative meaning in the part / whole relationship.

Keywords: Listening skill, polysemy, teaching Turkish to foreigners.

Giriş

Dinleme Becerisi ve Anlama

Dil, bireyi diğer canlılardan ayrıcalıklı kılan ve onu yaşamda kültürel olarak farklı bir düzlemde konumlandıran bir iletişim aracı niteliğine sahiptir. Bireyler arasında yaşamın temel işlevi olan karşısındaki ile iletişim kurma aracı olarak dil, iletişimin bölüşülen anlama evrenini ya da anlamama evreni belirlemektedir. Anlama evreninin sağlıklı, tutarlı ve doğru bir anlama ile sonuçlanması da öncelikle dinlemenin niteliği ile doğru orantılıdır. Dinleme, bu açıdan bireylerarası ilişkide anlaşılmanın / anlamamanın ya da anlaşılmanın / anlamamanın açar ögesidir ve hayatidir.

Doğal diller, temel olarak dört beceriden oluşan ve anlama düzeyinde okuma, dinleme becerileriyle anlatma düzeyinde ise, konuşma ve yazma becerileriyle iletişimsel yaratıcı işlevlerini yerine getirirler. Anlama düzeyinde okuma ve dinleme becerileri bireyin kullanımlarıyla aynı zamanda dilin bilgiyi aktarım niteliğiyle öğrenme alanını ifade etmektedir. Bu bağlamda, dinleme becerisi sadece seslerin işitilmesi, konuşulanların duyulması değil, onların bilişsel düzeyde zihinde anlamlandırılmasıdır. Doğal diller için temel beceri kabul edilen dinleme becerisi de bu açıdan iletişim ve anlama için değerlidir. Becerinin iki anlam değeri ile karşılandığı Türkçe Sözlük (2011)'te ilk anlam değerinde, "Elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet; ikinci anlam değerinde ise, kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet" (s. 291) şeklinde tanımlaması dinleme becerisinin niteliğini ortaya koymuştur. Türkçe derslerindeki dinleme becerisinin de sadece bilgi verme amaçlı değil, beceri kazandırma amaçlı olduğu görülmektedir. Öyle ki, dinleme bireyin hayatında sadece belirli dönemde örgün ve yaygın eğitim sürecinde kullanılmaz. Dinlemenin bu niteliğine vurgu yapan Er (2019), onun insanoğlu için birçok yönden yarar sağlayan bir beceri olduğunu, yaşam boyu kullanılan bir araç niteliği taşıdığını ve tüm insanlığı, evreni anlayabilmesini dinleme ile sağladığını ifade eder. Dinlemenin bu açıdan, bireyin yaşam boyu öğrenme ve anlama becerisini doğrudan karşıladığı, ona tüm yaşamının anlama anahtarını sunduğu görülür. Dinleme bu sayede yaşam sürecinde bireyi sosyal düzeyde "var kılan" bir beceri ve aynı zamanda onun

öğrenim evrenini bütünleyen bir öğrenme alanı olarak bilgiyle ve onun birikimiyle kültürel varlığını sürdüren birey için değerlidir. Bu bağlamda, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme program metninde, dilin anlama ve anlatma düzeyindeki dört temel becerisi, alımlama (anlama, algılama), üretim, etkileşim ve aracılık başlıkları altında birer öğrenme alanı yaşam boyu bireyin hayatının merkezinde yer almakta ve dinlemenin de diğer öğrenme alanları gibi her bir başlık altında ele alınan süreçlerdeki (muhatapı anlama, bilgi alışverişi, söz sırası alma, not alma vb.) payı vurgulanmaktadır (Cefr, 2020).

Öte yandan dinleme, birçok araştırmacı tarafından nitelik ve özellikleriyle birlikte tanımlanmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Dinlemeyi iletişimin öğeleriyle birlikte açıklayan araştırmacılardan, Demirel (2002), onu konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği biçiminde ifade ederken, Özbay (2009), aynı yaklaşımla anlama becerisini ortaya koyan bir tanımla dinlemeyi, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisi şeklinde açıklar. Bu bağlamda, dinlemenin iletişimsel boyutta anlama niteliği vurgulanmıştır. Böylelikle de dinlemenin iletişim yönüyle bir biliş sürecini kapsadığı açıklamalardan anlaşılırken, onun bu sürecini sınıflandıran araştırmacılar da, dinlemenin işitme, anlama ve zihinde yapılandırma aşamalarını kapsadığını ifade ederlerken, bu süreçle konuşmalarda öne sürülen düşüncelerin anlaşılmasını, değerlendirilmesini, düzenlenmesini, düşünceler arasındaki ilişkilerin belirlenmesini ve belirlenen düşüncelerin bellekte seçilip ayrılmasını dinleme olarak açıklamışlardır (Güneş, 2007; Engin ve Birol, 2000). Açıklamalardan, dinlemenin özellik, amaç ve nitelik boyutlarıyla dinamik, özel ve kapsamlı bir süreci ifade ettiği anlaşılmaktadır. Tüm bu yönleriyle dinlemenin birey için yaşam boyu hayatî anlama becerisi olmakla birlikte onun dinlediklerini bilişsel süreçleri kullanarak öğrenme için bir alan oluşturduğu açıktır. Oluşan bu alanda birey, kendini kültürel dünyada konumlandırma ve var etme bilincini de sağlamış olacaktır. Bireyin dinleme ile elde ettiği kültürel çevresini anlamlandırma süreci, dinlediklerinin kendi biliş süreci kevgirinden damıtulmasını da sağlamaktadır. Dinleme becerisiyle bireyin bilgiye erişimi ve onu kullanması da gerçekleşmektedir. Bu bakımdan dinlemenin birey açısından değeri de ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, dinleyici olarak birey, dinleme süreci içinde ön bilgileri ve kendi deneyimleri çerçevesinde konuşan kişinin gönderdiği bilgiyi ya da aktarımı inceleyerek değerlendirir ve onların arasından seçim yapar. Seçtiklerini ise ön bilgileriyle karşılaştırıp birleştirerek zihninde yeniden yapılandırır (Güneş, 2007). Bütüncül olarak bireyin zihinsel yapılandırmasıyla anlama sürecini ifade eden dinlemede, anlamın araştırmacılar tarafından vurgulanması da dikkat çekicidir. Dinleyici olarak bireyin, hazırbulunuşluk düzeyiyle yapılandırılan anlamlandırma sürecinde, sözlü iletişim dili kadar, yazı dili metinlerinin öne çıktığı ve yaşam boyu dinlemelerle oluşan bilişsel süreci doğrudan etkilediği görülür. Dinlenen yazı dili metinlerindeki söz varlığının birey için ön bilgi ve kültürel deneyim boyutu da bu açıdan önemlidir. Dilin anlam evreni ve niteliği de dinleme için hayatîdir. Yazı dili metinlerindeki kavram alanları, kavram işaretleri ve sözcüklerin anlam değerleri de dinlemede anlamlandırma sürecini doğal olarak etkilemektedir. Bir kavramın birden fazla anlam değerine sahip sözcük ve sözcük grubuyla ifade edilmesi ya da yeni oluşan bir durumun yeni anlam değerleri ile karşılaşılan kavramlarla işaretlenmesi onların dinleyici olarak birey tarafından anlamlandırılmasında da etkili olması kaçınılmazdır. Böylelikle bireyin anlam evreni de genişlemekte ve düşünme süreci dinamik bir boyut kazanmaktadır. Bireyin kullanımındaki dilin söz varlığındaki sözcüklerin anlam değeri boyutunun değişkenliği bu sayede çok anlamlılığı nitelemektedir.

Çok Anlamlılık

Dile ait çok anlamlılığın tanımında, tarihî süreçte birçok araştırmacı düşünceler öne sürmüş ve çok anlamlılığı açıklamaya çalışmıştır. Ulmann (1972), ilk olarak, anlam bilimi üzerine yaptığı çalışmalarda, çok anlamlılığın dilin bir temel bir niteliği olduğunu ve anlam bilimi açısından eşadlılık ile karıştırılmaması gerektiğini vurgular. Çünkü eşadlılığın dilde bulunamayacağını ancak çok anlamlılığın ve eşadlılığın dil için bir anlam bulanıklığı yaratmayacağını öne sürer. Anlam bilimi üzerine çalışan araştırmacılardan Guiraud (1999) da çok anlamlılığı, "Dilin bir niteliği olarak aynı adın birçok anlama gelmesi biçiminde açıklamış ve eşadlılık, eş anlamlılık ile sözcüklerin, temel anlam, bağlam anlamı, anlatım değer ve toplumsal bağlamlı değer" (s. 41-46) taşıdığını ifade etmiştir.

Ülkemizde anlam bilimine ilişkin dil bilimci araştırmacılardan Aksan (2006), çok anlamlılığı temel anlam üzerinden açıklayarak bir göstergenin yansıttığı temel anlamın yanı sıra yeni yeni kavramları anlatır durumda olması biçiminde onu açıklar ve genel olarak çok anlamlılığın, kolay ve etkili anlatım sağlamak için aktarmalarla ve kullanım sıklığının artırılmasıyla her dilde, ilişkili, yeni kavramlarla yapılan anlatım niteliğini karşıladığına dikkat çeker. "Eski Türkçe Dönemi'nde Orhun yazıtlarında da çok anlamlılığın teg- eylemi ile tanıklandığını ve eylemin Türkiye Türkçesinde bilinen değ-; dokun- anlam değerinde yer almasından önce 8.yy. da ulaş- eriş; saldır-; yakala-" (s. 70-71) anlam değerleriyle ifade edildiğini yazıtlardan örneklendirir. Lyons (1983), çok anlamlılık ile ilgili olarak bazı anlamların ötekilerden ayrı bir biçimde birbirleriyle bağıntılı olduklarını ve dilin doğal kaynağını gösterme girişiminde sözcüğün anlam uzanımının gerçek ya da asıl anlamının ötesine geçmesini açıklama için birçok ilkenin olduğunu dile getirir ve anlam bulanıklığına dikkat çeker. Bu ilkelerden en önemlisi olarak nitelendirdiği "Gösterge ile sözcüğün uygulandığı ikincil gösterge arasındaki doğal bağa dayanan eğretilenmenin anlam uzanımının örneklerle ifade edilebileceğini, örnek olarak da ağız, baş, göz, ayak, bacak gibi sözcüklerin masa, akarsu, yetkili kimse, alt tabak gibi sözcüklere uygulanmasında bulunabileceğini ve bu açıdan anlam uzanımı" (s. 363) ile çok anlamlılık olgusunun ortaya çıktığını vurgular Tanım ve düşünceler doğrultusunda, çok anlamlılığın dilin ana niteliği olarak dile ait anlam evreninin kapsamını farklı iletişimsel bağlamlar ile ifade ettiği görülür. Çok anlamlılık, anlam bulanıklığı oluşturmadan tüm bu ilke ve boyutlarıyla doğal diller için kavram ve sözcüklerin anlam değerleri düzeyinde etkili ve kolay kullanımını sağlamıştır.

Ad Aktarımı

Çok anlamlılığın dile ait iletişimsel düzeyde kavramların, sözcüklerin / adların karşılıkine sözlü ve yazılı dil aracılığıyla anlamın kullanım niteliği temelinde aktarılmasını sağladığı görülür. Aksan (2006), tarafından ad aktarımı, "Dilin anlatım niteliğinin güçlendirilmesi, anlatımın kolaylaştırılması için anlatılmak istenen kavram kullanılmadan, onunla ilgisi, ilişkisi bulunan bir başka kavramla dile getirilmesi" (s. 69) olarak tanımlanır. Günay (2007) ise ad aktarımı terimi yerine düzdeğişmece terimini kullanmış ve düzdeğişmeceyi, bir kavramın doğrudan doğruya onu gösteren bir göstergeyle değil, onunla ilgili, bağlantılı olduğu bir başka gösterge ile ifade edilmesi olarak açıklamıştır. Ad aktarımını yine kavram gösterge üzerinden açıklayan Uzun (1988) ise, onun göstergenin kavramı değil, kavramın göstergesini değiştirdiği bir aktarım türü olduğunu dile getirmiştir. Yaylagül (2005), "Psikolinguistik ve kognitif bir olgu, düşünce biçimi olarak ad aktarımı ile olaylar ve durumları insanlara dolaylı bir yoldan göndermek için günlük iletişimde kullanılan söz sanatıyla ilgili bir hüner" (s. 78) sergilendiğini dile getirir. Ad aktarımlarıyla ilgili yapılan tanımlamalar ve açıklamaların temel olarak, bir kavramın yine o kavramla ilişkili olan bir kavram ya da kavram grubu

ile ifade edilmesi ya da kavram veya kavram gruplarına gönderimde bulunulmasını şeklinde açıklandığı görülür.

Özellikle gönderim boyutuna dikkat çekilen tanımlar, ad aktarımının edebî metinler düzeyindeki anlatımının iletişim bağlamı içindeki değişimini anlatımların farklı yönüyle ortaya koymuştur. Öyle ki, Yaylagül (2005), onun bu niteliğinden hareketle özellikle Thornburg ve Panther'in (1999) ad aktarımının değişiminin hareket alanına göre sınıflandırılmasını temel almış, sınıflandırmanın "gönderimsel, yüklemcil ve edim söz" (s. 80) biçiminde üç grupta ele alınabileceğini dile getirmiştir. Ad aktarımı sınıflandırmasının bu şekilde üç grup hâlinde yapılması, kuramsal olarak çalışmada temel alınmış ve metin örnekleri de bu sınıflandırmaya göre seçilmiştir.

Amaç

Çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretimi için Yunus Emre Enstitüsü'nün hazırlanmış olduğu B1-B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında yer alan metinlerdeki çok anlamlılığı niteleyen ad aktarımı öğelerinin tespitini yaparak, onların kullanımlarıyla ilgili sınıflandırmalarını dikkatlere sunmaktır. Ayrıca, yine amaç olarak, kitapçık metinlerindeki ad aktarım öğelerinin niteliklerinin metinlerin iletişim bağlamında değerlendirilip yeniden yorumlanmasına katkı sunmak düşünülmüştür.

Çalışma kapsamı ve sınırlılığı, B1-B2 düzeyindeki kitapçıklarda yer alan dinleme metinleri ve onların metin içeriğinde yer alan çok anlamlılık niteleyici aktarım öğeleridir.

Problem

Çalışmanın problemini, Yunus Emre Enstitüsü'nün yabancılara Türkçe öğretimi için hazırladığı B1-B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarının çok anlamlılık niteliği açısından ad aktarım öğeleri ve onların kullanım nitelikleri yönünden değerlendirilmemesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada, dinleme kitapçıklarındaki metinlerde ad aktarım öğeleri nelerdir? Aktarım öğelerinin nitelikleri ve kullanımları nasıldır? sorularının yanıtları aranacaktır.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma desenine dayalı doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Teknik, "Dokümanlarda yer verilen verilerin tespit edilmesini, seçilmesini, anlamlandırılmasını ve sentezlenmesini analitik işlem süreci içinde gerçekleştirmek" (Bowen, 2009, s. 28) şeklinde tanımlanırken; diğer bir tanımla da araştırılması hedeflenen olay ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı, görsel materyallerin analiz edilmesiyle zaman ve kaynaktan tasarruf edilerek belge incelemesi olarak ifade edilmiştir. İlgili teknik sayesinde, nitel verilerin belirli kavramlar ve temalar doğrultusunda belirlenmesi, daha sonra ise onların anlamlı olacak biçimde yorumlanmasını içeren içerik analizi, (Yıldırım & Şimşek, 2008) bu türden nitel çalışmalar için değerli görülmektedir.

Çalışmanın Veri Kaynağı

Şekil 1. Lisans Düzeyinde B1-B2 Türkçe Dinleme Kitapçıkları ve Araç Gereçleri

Çalışma için veri kaynağı olarak seçilen araç gereçler yabancılar Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan ve yurt içi-yurt dışında tercih edilen kitap seti olması nedeniyle seçilmiştir. Düzey olarak çalışma için seçiminin yapılması ise, B1-B2 düzeyindeki anlama becerilerinin dinleme boyutunda daha önce ele alınmaması ve metinlerin anlatım niteliği olarak çok anlamlılık düzeyindeki söz varlığını bünyesinde barındırmasıdır. Öyle ki, bir önceki düzey olan A1-A2 düzeyine göre çok anlamlılık yönünden söz varlığının öğrenilmesinin dinleme öğrenme alanı için kritik ve önemli olması nedeniyle bu düzeydeki kitapçıklar, araç gereçler tercih edilmiştir.

Verilerin toplanması

B1-B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında yer alan metinler taranmıştır. Metinlerde taranarak belirlenen örnekler, çok anlamlılık niteliğini gösteren ad aktarım öğeleri bakımından çalışmanın kuramsal temeli çerçevesinde kavramlar biçiminde sınıflandırma temel alınarak bir araya getirilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada, içerik analiziyle kuramsal çerçevede belirlenmiş kavramların sınıflandırılması çalışma probleminin soruları da temel alınarak ele alınmış ve bu doğrultuda nitel veriler yorumlanmıştır. Bu bağlamda, çok anlamlılık niteliği olarak belirlenen ad aktarımları yüklemcil öğeler olarak tespit edilerek, metin parçalarındaki yer aldığı cümle bağlamları ile birlikte anlamlandırılmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca, çok anlamlılık düzeyinde kullanılan kalıplaşmış dil öğeleri de bu türden anlatım niteliği taşıdığı için kısaca ele alınıp değerlendirilmiştir.

Geçerlilik

Dinleme metinlerindeki yüklemcil ad aktarımı öğelerini içeren örnekler içerik analizi ile tespit edilirken örneklerin hangi kavram alanını karşıladıkları ve bu karşılamanın uygun olup olmadığı 5 Türkçe eğitimi ve dil bilimi alanı uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirmede uygun, uygun değil ve düzeltilmeli kategorilerini içeren bir form hazırlanmış ve uzmanların formu değerlendirmeleri istenmiştir. Kavram alanlarını karşılayan yüklemcil ad aktarımı örneklerinin uygun olarak görülülerinin tespiti için Lawshe'nin (1975) Kapsam Geçerlik İndeksi'ne göre hesaplanma yapılmıştır. Hesaplama uygulanacak tekniğe dair aşamalar; alan uzman grubu oluşturulması, uzmanların görüşlerinin alınması ve ulaşılan maddelere ilişkin kapsam geçerlik oranlarının tespit edilmesinden oluşmaktadır (Ayre & Scally 2014; Bayrak & Yurdugül 2012).

Tekniğe göre, kapsam geçerliliği indeksi için belirlenen ve görüşüne başvurulmuş uzman sayısı en az 5 olmalıdır. Uzmanların uygun, uygun değil ve düzeltilmeli biçimindeki görüşleri ilgili maddelerin seçimi için kullanılmış ve görüşler, hesaplamada uzmanların uygun olarak gördükleri maddeler ile uzman sayısı için kullanılmıştır. Tekniğe ait hesaplama formülü ise şöyledir (Ayre & Scally 2014; Lawshe 1975):

$$KGOİ = \frac{NG - N/2}{N/2}$$

Formülde; N, Uzman sayısını gösterirken, NG ise, maddelerin uygun olduğunu belirten uzman sayısını göstermektedir. Böylelikle, elde edilen sonuçta kapsam geçerliliği için uygun olan maddeler

+1, -1 arasında yer almaktadır. 0 ve - değerinde ise ilgili maddeler ise çıkarılmıştır (Hooper & Veneziano 1997; Yurduğül 2005). Lawshe (1975)'nin kapsam geçerlik oranlarının uzman sayısına temel alınarak anlamlılık değerlerine göre en az ve en çok biçiminde sıraladığı değerler tablosu şöyledir:

Tablo 1. Kapsam Geçerlik Oranları İçin Minimum Değerler (Lawshe, 1975)

Uzman Sayısı Değer	Min.
5.	.99
6.	.99
7.	.99
8.	.78
9.	.75
10.	.62
11.	.59
12.	.56
13.	.54
14.	.51
15.	.49
20.	.42
25.	.37
30.	.33
35.	.31
40.	.29

p=.05

Tabloda yer aldığı gibi belirlenen 5 uzmanın kapsam geçerlik oranlarının anlamlılık değerlerinin .99 olduğu görülür. Tekniğin daha sonraki aşamasında ise, çalışmanın yazarı tarafından yüklemcilik ad aktarımlarının örneklerinin kavram alanlarına

ilişkin metinlerde yer almasını içeren örneklerden oluşturulan değerlendirme formu, *uygun*, *uygun değil* ve *düzeltilmeli* biçiminde uzmanlara sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. Alınan görüş formlarının “uygun” biçiminde belirtilen maddelerinin bir formu da çalışmada bulgular bölümünde tablo hâlinde sunulacaktır.

B1-B2 düzeyi yüklemcil ad aktarım öğelerine ilişkin örneklerin kapsam geçerlilik oranları Tablo 2 ve 3’te gösterilmiştir.

Tablo 2. B1 Düzeyi Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerine İlişkin Örneklerin Kapsam Geçerlilik Oranları

Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerinin Kavram Alanı	Örneklerin Tespit Edildiği Ünite / Metin Parçaları	KGO
Akıl	1 (Google’ın Öyküsü)	1
Akıl	2 (Ethem Çalışkan ile Sohbet)	1
Ders (Öğrenme)	2 (Ethem Çalışkan ile Sohbet)	1
Ders (Öğretme)	2 (Çalışmak istiyoruz)	1
Yol	2 (Geçmişten günümüze gazete)	1
Öğrenme	3 Okul öncesi eğitim)	1
Akıl	4 (Servis Görevlisi Beklerken)	1
Ölüm	5 (Bu kim?)	1
Doğum (Hayat)	5 (Bu kim?)	1
Akıl	6 (Elias Howe)	1
Yol	6 (Film dünyası)	1
Yol	8 (Emrah ile Selvihan)	1
Ölüm	8 (Emrah ile Selvihan)	1

Tablo 3. B2 Düzeyi Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerine İlişkin Örneklerin Kapsam Geçerlilik Oranları

Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerinin Kavram Alanı	Örneklerin Tespit Edildiği Ünite / Metin Parçaları	KGO
Ölüm	2 (Kazan Doğurdu)	1
Ölüm	3 (Tahta Çanaklar)	1
Hatırlama	4 (Can Boğazdan Gelir)	1
Yol	4 (Can Boğazdan Gelir)	1
Yol	5 (Köyde Hayat)	1
Ölüm	6 (23 Yıllık Bekleyiş)	1
Doğum (hayat)	6 (23 Yıllık Bekleyiş)	1
Hatırlama	8 (Türk Kahvesi)	1

İlgili formu kavram alanı ve örnek düzleminde değerlendiren uzmanlar, örneklerin yüklemcil ad aktarımı öğeleri olarak çok anlamlılığa uygun bulmuşlardır. Elde edilen bu kavram alanı karşılıkları, yüklemcil ad aktarımı ögesi olarak en az anlamlılık düzeyi olan .99'dan fazla olduğu için çalışmanın kapsamına alınmıştır.

Kapsam geçerlilik oranları belirlenen yüklemcil ad aktarımı öğeleri daha sonra dinleme metni parçalarındaki geçiş sıklığına göre, kategoriler, kavramlar ve yer aldığı metin parçası göz önünde bulundurularak tablo hâlinde sunulmuştur. Bu bağlamda, dinleme kitapçıklarında çok anlamlılık niteliği gösteren yüklemcil ad aktarımı öğelerinin hangi kavram alanlarında karşılanıp karşılanmadığı, karşılanıyorsa geçiş sıklığının değerinin ne olduğu her iki düzey için de tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. B1 Düzeyi Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerine İlişkin Kavram ve Frekanslar

Kategori	Kavram	Frekans	Tema / Ünite (metin parçası)
Ad aktarımı	Akıl	1	1 (Google'ın Öyküsü)
Ad aktarımı	Akıl	1	2 (Ethem Çalışkan ile Sohbet)
Ad aktarımı	Ders (Öğrenme)	1	2 (Ethem Çalışkan ile Sohbet)
Ad aktarımı	Ders (Öğretme)	1	2 (Çalışmak istiyoruz)
Ad aktarımı	Yol	1	2 (Geçmişten günümüze gazete)
Ad aktarımı	Öğrenme	1	3 Okul öncesi eğitim)
Ad aktarımı	Akıl	1	4 (Servis Görevlisi Beklerken)
Ad aktarımı	Ölüm	1	5 (Bu kim?)
Ad aktarımı	Doğum (Hayat)	1	5 (Bu kim?)
Ad aktarımı	Akıl	1	6 (Elias Howe)
Ad aktarımı	Yol	1	6 (Film dünyası)
Ad aktarımı	Yol	1	8 (Emrah ile Selvihan)
Ad aktarımı	Ölüm	1	8 (Emrah ile Selvihan)

B1 düzeyi dinleme kitapçıklarında yüklemcil olarak ad aktarımlarının geçiş sıklığının akıl, yol, ölüm, hayat kavram alanlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Geçiş sıklığına göre, akıl kavram alanının 4 örnekle karşılandığı, yol kavram alanının 3 örnekle karşılandığı ve ölüm kavram alanını ise, 2 örnekle karşılandığı tespit edilmiştir. Diğer yandan, tema / ünite düzeyinde ise, kavram alanlarının karşılanmasında, 2.ünitelerde 4 örneğin, 5., 6. ve 8.ünitelerde ise, ikişer örneğin geçiş sıklığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. B2 Düzeyi Yüklemcil Ad Aktarımı Öğelerine İlişkin Kavram ve Frekanslar

Kategori	Kavram	Frekans	Tema (metin parçası)
Ad aktarımı	Ölüm	1	2 (Kazan

			Doğurdu)
Ad aktarımı	Ölüm	1	3 (Tahta Çanaklar)
Ad aktarımı	Hatırlama	1	4 (Can Boğazdan Gelir)
Ad aktarımı	Yol	1	4 (Can Boğazdan Gelir)
Ad aktarımı	Yol	1	5 (Köyde Hayat)
Ad aktarımı	Ölüm	1	6 23 Yıllık Bekleyiş)
Ad aktarımı	Doğum (hayat)	2	6 (23 Yıllık Bekleyiş)
Ad aktarımı	Hatırlama	1	8 (Türk Kahvesi)
Ad aktarımı	Deneyim	2	1(Zirvedekilerden Altın Öğütler)
Ad aktarımı	Deneyim	1	8 (Damdan Düşüm)

B2 düzeyinde ise, yüklemcil ad aktarımlarının yine ölüm, yol, doğum (hayat) ve hatırlama kavram alanlarında geçiş sıklığının yoğun olduğu görülür. Ölüm ve deneyim kavram alanı 3 örnek ile en fazla geçiş sıklığına sahipken, yol, hayat ve hatırlama kavram alanı ile 2 örnek ile geçiş sıklığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan, tema / ünite düzeyinde ise, kavram alanlarının karşılanmasında, ikişer örnekle 4. ve 6. ünitelerdeki örneklerin geçiş sıklığının yoğunluğu tespit edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Her iki düzeye ait metinlerde kavram alanlarının karşılanması bakımından ad aktarımı ögelerinin fiil, fiil deyimli olarak yüklemcil öge biçiminde yer aldığı görülmüştür. Ögelere ilişkin örnekler tablo hâlinde sunulmuştur.

Tablo 6. B1 Düzeyi Dinleme Metinlerinde Yer Alan Ad Aktarım Örnekleri

Dinleme metni	Örnek
Bizim mahalle	iyi geçin-: iyi davranarak iletişim kur- "Bu mahallede herkes birbiriyle iyi geçinir" (s.4).
Google'ın Öyküsü	akla gel-: hatırla- ; anımsa- "Peki hiç aklınıza geldi mi?" (s.5).
	bul-: keşfet- "Google'ı kim buldu?"
	yola devam et-: keşfetmeye araştırmaya devam et- "İki zeki üniversite öğrencisi bıkmadan hem okullarına hem de yollarına devam eder."
	ün kazan-: tanınır ol- "Bir yıl sonra sistem fazlaca ün kazanmaya başlar"
	şansı dön-: işlerinin yolunda git- "Tam bu sırada şansları döner"
	göster-: öner- "Aralık 98'de PC Magazin dergisi en iyi 100 internet sitesi ve arama motoru arasında Google'ı da

	gösterir" ¹
Yalan Dünya	<p>ağla- yan-: acı, sıkıntı çek- Hep sen mi ağladın hep sen mi yandın? (s.5).</p> <p>gül-: mutlu ol- Ben de gülmedim yalan dünyada</p> <p>ömrü boş yere çal-: hayatı boş geçir- Ömrümü boş yere çalan dünyada</p> <p>yalandan yüzüme gül-: aldat- Yalandan yüzüme gülen dünyada</p> <p>rengi gözde sol-: değeri düş- Rengi gözümde solan dünyada</p>
Ethem Çalışkan ile Sohbet	<p>bahset-: tanıt- Hocam, kendinizden bahseder misiniz? (s.6).</p> <p>ders al: öğrenim gör- Prof. Dr. Namık Bayık'tan afiş ve grafik dersleri aldım.</p> <p>akla getir-: hatırla- Hat kelimesi ilk olarak Arap harflerini akla getiriyor.</p> <p>stilize et-: yeniden benzeterek yap-; tasarla- Atatürk'ün imzasını Atatürk'e ait imzalara bakarak stilize ettim.</p> <p>yanında ol-: birlikte çalış- Ethem, bütün yaz yanımda olacaksınız.</p> <p>zaman ayır-: zamanı bir amaç için kullan- Hocam, bize değerli zamanınızı ayırdınız.</p>
Rüyalarda Buluşuruz	<p>aşk gülü sol-: aşkın bit- Aşk gülümüz solsa bile (s.7).</p> <p>gözü yaş dol-: üzüntüyle ağla- Gözümüz yaş dolsa bile</p>
Çalışmak istiyoruz	<p>ders ver-: öğret- Siz, "Etkili iletişim" ve "Diksiyon" adlı dersleri veriyorsunuz (s.7).</p>
Geçmişten Günümüze Gazete	<p>ayrılmaz bir parça ol-: bütünleş-; vazgeçilmez ol- Gazete günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası</p>

¹Bu cümlede tarih gösterimi ve yazımı yanlıştır. Türkçede tarih gösterimi ve yazımında, tarihin gün açısından kesinlik içermemesi durumunda, yıl önce ay sonra yazılmaktadır. Türkçenin tarihî süreçte ilk yazılı metinlerinin belgelendiği Eski Türkçe Dönemi metinlerinde de tarih yazımı örnek olarak, Köktürk yazıtlarından Köl Tigin yazıtında, *maymun yılının yedinci ayının yirmi yedisinde hep bitirdik* (Tekin, 2010, KD) şeklinde ifade edilmiştir. Yine Eski Uygurca Maytırsimit'te ise *koyun yılının üçüncü ayının sekizinci günü* biçiminde eserin yazdırıcısının ifadesi olarak, eserin uyarlama çevirisinin bitirildiği tarih yer almaktadır (Geng, Klimkeit & Laut, 1993). Bu bakımdan, gün olarak kesinliği bildirilmeyen dinleme metnindeki tarih yazımının doğrusu, 1998 yılının Aralık ayında ... şeklinde yıl önce ay sonra biçiminde olmalıdır. Metinde kullanılan tarih yazımı, İngilizcenin anlatım kurallarına uygun olan bir yazımdır ve Türkçeye uygun değildir. Yazımın bu şekilde olması, Türk kültürüne ve onun en değerli ögesi olan Türk diline en büyük saygısızlıktır.

	<p>olmuştur (s.8).</p> <p>açıdan bak-: veri temelinde düşünme; düşünme yaklaşımı</p> <p>Bu açıdan bakınca ilk gazetenin tarihi 1300 yıl öncesine kadar uzanmaktadır.</p> <p>sayı çık-: sayı basıl-</p> <p>İlk gazeteler haftada bir sayı çıkıyordu.</p> <p>yol aç-: neden ol-; öncü ol-</p> <p>Matbaanın keşfi gazete ve dergilerin hızla gelişmesine yol açmıştır.</p> <p>yol kat et-: geliş-</p> <p>Geçmişten günümüze gazete büyük bir yol kat etmiştir.</p> <p>birinci elden aktar-: doğrudan aktar-</p> <p>....savaşlara tanıklık etmiş kimselerin birinci elden aktardığı...</p>
Sınav Sonucu Belli Oldu	Gözümüz aydın: mutlu olalım, sevinelim (s.8).
Okul Öncesi Eğitim	sağlam temeller üzerine kurul-: iyi ve doğru öğrenme
Dünyadaki İlginç Kütüphaneler	-
Her Kapıyı Açan Anahtar	<p>kapı açan anahtar: olanak sun-</p> <p>Her kapıyı farklı bir anahtar açar (s.11).</p> <p>bir adım önde ol-: kişisel ve meslekî gelişimde bulun-</p> <p>Yabancı dille herkesten bir adım önde olmanız mümkün.</p> <p>can kulağıyla dinle-: dikkatlice dinle-</p> <p>Az sonra söz edeceğim yararları da can kulağıyla dinlemenizde fayda var.</p> <p>çabası boşa git-: emeği yok ol-</p> <p>Çabalarınız boşa gitmez.</p>
Emlakçıda	<p>kahve dokun-: sağlığı olumsuz etkile-</p> <p>Bana kahve dokunuyor (s.11)</p> <p>ikram et-: sun-</p> <p>Küçük hanım size ne ikram edelim.</p> <p>gürültü çek: gürültüden rahatsız ol-</p> <p>Ben artık şehrin gürültüsünü çekemiyorum.</p>
Servis Görevlisini Beklerken	<p>işe yarama-: geçersiz ol-</p> <p>Garanti belgesi bir işe yaramaz(s.12).</p> <p>akıl edeme-: düşüneme-</p> <p>Evet, niye ben bunu akıl edemedim?</p>
Engelleri Kaldıralım	hayatını kazan-: yaşamını devam ettirmek için gelir elde et-

	<p>Baba, saray müzisyenliği yaparak hayatını kazanır (s.13).</p> <p>yeteneğe yetenek kat-: kendini geliştir- Beethoven, Mozart'ın eğitimleriyle yeteneğine yetenek katar.</p> <p>ışığı vurgu-: yeteneğini söyle- Mozart, "Bu çocuğa iyi bakın, onu bir gün tüm dünya tanyacak" diyerek Beethoven'daki ışığı vurgular.</p>
Ankara Film Festivali	<p>filme bayıl- : filmi çok sev- Filme bayılacaksınız (s....</p> <p>filme git-: sinemaya git- Hangi filme gideceğiz?</p> <p>film kaçır-: filmin gösteri saatinde orada bulunama- Film kaçırmasınlar.</p>
Bu kim?	<p>dünyaya gözlerini biraz eksik aç-: engelli doğ- dünyaya gözlerini biraz eksik açmıştı (s.14).</p> <p>ellerini kullanmada usta ol-: yetenekli ol- ellerini kullanmakta usta oldu.</p> <p>hayata veda et-: öl- 2 Mayıs 1924'te dünyanın en meşhur akrobati olarak hayata veda etti.</p> <p>dünyaya gel-: doğ- ...1967 yılında dünyaya geldi.</p> <p>takıl-: şaka yap-: Babası "Kızım, sen halterci mi olacaksın?" diye takılmış.</p>
Elias Howe	<p>gece uykuları kaç-: uyuyama- ...kafasına takıldığından beri gece uykuları kaçtı (s.15).</p> <p>irkil-: kork- Howe birden irkildi.</p> <p>diri diri yakıl-: ateşe atılıp öldürül- diri diri yakmayı mı ...</p> <p>eli ayağı birbirine dolaş-: korkarak heyecanlan- Howe'un eli ayağı birbirine dolaştı.</p> <p>işe koyul-: işe başla- Bir an önce işe koyulmalı.</p> <p>aklına bir şey gel-: hatırla- Düşün- taşın-: kapsamlı düşün- Düşündü taşındı aklına hiçbir şey gelmiyordu.</p> <p>kan ter içinde uykudan uyan-: kötü bir biçimde</p>

	terleyerek uyan- ; kabus gör- ...öne doğru fırlarken kan ter içinde uykudan uyandı.
	tarihte önemli bir yere oturt-: Tarihî süreçte değerli ol- ; ün kazandır- Kâbus çok korkunçtu ama onu tarihte önemli bir yere oturttu.
Film dünyası	yola çık-: temel al-; başlangıç yap- Tarih filmleri tarihî gerçeklerden yola çıkılarak çekilir.
Ağustos Böceği ile Karınca Festivaler	-
	en köklü- : en eski (geleneksel olarak)Avrupa'nın ve Asya'nın en köklü festivallerinden biridir (s.16).
	temel taş oluştur-: başlangıçta önemli ol- Konser ve tiyatrolar, Antalya Film Festivali'nin temel taşını oluşturur.
	seyirciyle buluştur-: seyirciye sun- ... bu belgeselleri çok sayıda seyirciyle buluşturmaktadır.
Kutlama	-
Şeker Gibi bir Bayram	çalınmadık kapı öpülmedik el: Bütün evlerin gezilerek yaşça büyük olanların elini öpmek Bayramlarda çalınmadık kapı öpülmedik el kalmaz (s.18).
Dünyadaki Doğum Günü Kutlamaları	-
Emrah ile Selvihan	kale kuşat-: kaleyi ele geçir- Şah Abbas Van Kalesi'ni kuşatır (s.18-19).
	yollara düş-: ara- Emrah, tekrar yollara düşer.
	vermeye razı ol-: evlenmeyi onayla- ... Selvihan'ı Emrah'a vermeye razı olur.
	nişanla-: evlilik öncesi törenle evliliğe söz verme ...Amcalarının oğlu ile nişanlarlar.
	ruhunu teslim et-: öl- Emrah, o esnada ruhunu teslim eder.
Bir Başarı Öyküsü	son âna bırakma-: planlı, programlı ol- İşimi son âna bırakmam.
İdil Biret	efsane ol-: çok iyi olarak hatırlan- Bir çocukken her şeyi dönüştürme konusunda bir efsaneydiniz.

Tablo 6'ya göre; B1 düzeyi dinleme metni kitapçıklarındaki parçalarda, akıl kavram alanının *akla gel-*; *akla getir-*; *akıl edeme-* ve *aklına bir şey gel-* yüklemcil aktarım ögeleriyle; yol kavram alanının *yol aç-*; *yol kat et-* ve *yollara düş-* yüklemcil ad aktarım ögeleriyle ve ölüm kavram alanının ise, *hayata veda et-*; *diri diri yakıl-* ve *ruhunu teslim et-* yüklemcil ad aktarımı ögeleriyle karşılandığı görülür. Bunların dışında, öğrenme ve öğretme kavram alanlarına ilişkin olarak *ders al-*; *sağlam temeller üzerine kurul-* ve *ders ver-* yüklemcil ad aktarım ögelerinin geçiş sıklığı tespit edilmiş ve özellikle öğrenme kavram

alanı iki farklı fiil deyimini ile ifade edilmiştir. Ayrıca, hayat kavram alanı ile ilişkili olarak *dünyaya gel-* ad aktarım ögesi dikkat çekerken *dünyaya gözlerini eksik aç-* fiil deyimini ise, hayata kavram alanı yine *dünyaya gözlerini aç-* ad aktarım ögesiyle bu kez doğumla başlayan eksik hayatı olumsuz anlam değeriyle karşılamıştır.

Tablo 7. B2 Düzeyindeki Dinleme Metinlerinde Ad Aktarım Örnekleri

Dinleme Metni	Örnek
İş Başvurusu Hikâyesi	tanışmaya can at-: tanımayı çok iste- Hayatınızın aşkı, her zaman tanışmaya can attığınız birisi (s.4).
Zirvedekilerden Altın Öğütler	başından geç-: yaşa-; deneyimle- gözden geçir-: düşünüp değerlendir- Geçmiş günlerde başınızdan geçen bazı tatsız olayları tekrar gözden geçirin (s.5). küçük havuzda büyük kurbağa ol-: Avcı ol-; fırsatları değerlendir- Girişimci olduğunuz zaman Küçük havuzda büyük kurbağa olursunuz. büyük havuzda küçük kurbağa ol-: Deneyimli ol-; profesyonel ol- Profesyonel olduğunuz zaman da büyük havuzda küçük kurbağa olursunuz. dünyanın hakkından gel-: bütün işleri çöz- "İnsanın tek başına dünyanın hakkından gelmesi" mümkün değil. yakın dirsek temasında ol-: yakın iletişim ve iş birliği içinde ol- İnsanlarla hep yakın dirsek temasında oldum.
Değişim Toplantısı	ev sahipliği yap-: kabul et- Gazi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Ankara Vilayetler Evi'nde düzenlendi (s.6). ayak ol-: aşaması ol- Burs işlemleri gibi pek çok ayağı olduğunu...
Farklı Düğünler	-
Kan Kardeşliği	koruyup kolla-: sahip çık-; güvenerek yardımda bulun- Birbirlerini kardeş gibi koruyup kollayacaklarına ant içerler (s. 8).
Yüzük Nerede	-
Kazan Doğurdu	kazan doğur-: Büyük kazana küçük kazan ekle- Senin kazan doğurdu. (s.9). baş üstüne: saygı ve sorumlulukla yap- Hay hay baş üstüne! sizlere ömür: öl- Sizin kazan mı? Sizlere ömür!"
Altın Top	canları yan-: fizikî acı çek- Madenî topun ağırlığı sebebiyle canları yanmış. kapıya dayan-: istekle ve sorgu amacıyla eve ulaş-

	fakir komşularının kapısına dayanmış.
Adını Kim Koysun	Dış kapının mandalı ol-: hiçe sayıl-; yok sayıl- Hanım, anlaşılın biz dış kapının mandalıyız (s.10). eline al-: kontrol edip hâkim ol- Gelin Hanım, bizim çocuğu iyice eline almış bey! alın-: üzümlere küs- Hemen de alınıyor. lafı iyice uzat-: konuşmayı uzat-; çok konuş- Hanım, sen de lafı iyice uzattın! kötü kaynana ol-: istenmeyen kişi ol- Yine kötü kaynanan biz olduk! çatlat-: bekleterek sabırsızlandır- Söyleyin artık şu kararınızı da çatlatmayın bizi. sıkı dur-: hazır ol- O hâlde sıkı durun, söylüyorum. buna-: yaşlan- Henüz bunamadım.
Üniversiteli Gençlerin Sorunları	-
Tahta Çanaklar	Allah'ım canımı al-: ölmeyi iste- Allah'ım canımı al da kurtulayım! (s.12). yük olmak isteme-: sorumluluk almak iste- Oğluma ve gelinime daha fazla yük olmak istemiyorum. yüzü kıpkırmızı ol-: utan- İkisinin de yüzü kıpkırmızı oldu. bağrına bas-: sevgi besle- Süleyman Dede'yi tekrar yanlarına alarak bağrılarına bastılar.
Hayatın İşleyişi	-
Su Hayatır	iştahı kapat-: yemek isteğini durdur- Su, iştahı doğal olarak kapatır (s.14).
Emine Hanım'ın Telaşlı Başlayan Günü Tatlı Bitiyor	tatlı bit-: güzel, olumlu sonuçlan- su bas-: suyla dol- Banyoyu su basmış (s.15). işe koyul-: işe başla- Tamirci işe koyulmuş. kendine gel-: dikkatini topla- Misafirlerin şaşkın bakışlarıyla kendine gelmiş.
Can Boğazdan Gelir	tencere kayna-: yemek pişir- Her gün milyonlarca tencere kaynıyor dünyanın dört bir yanında. hafızayı yokla-: hatırla- Bir hafızanızı yoklayın bakalım.

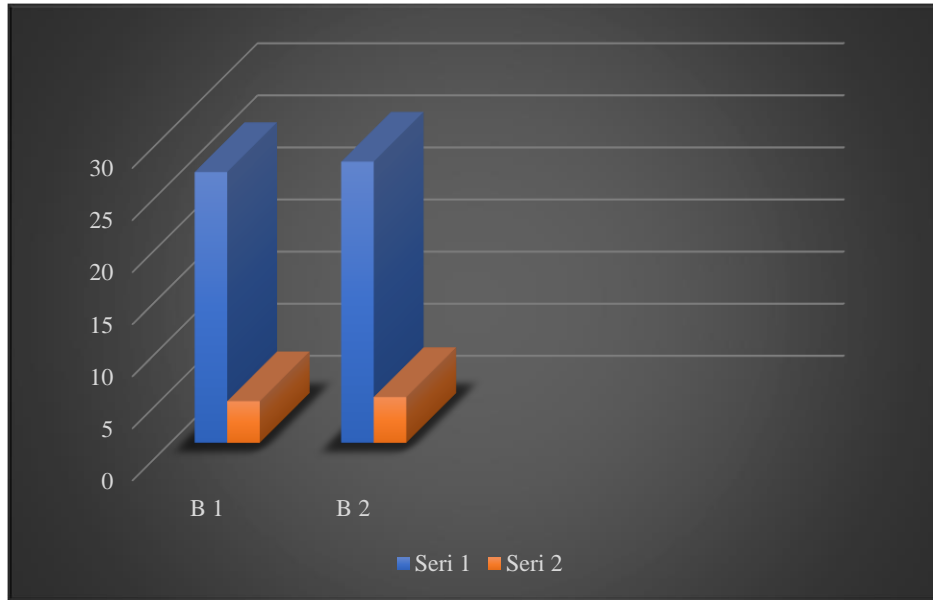
	uzun bir yol: kazanılacak deneyim Uzun bir yol var açıcılık kariyerinde.
Köyde Hayat	yola koyul-: yola çık- Sabahın erken saatlerinde uyanıp yola koyulur insanlar (s.16). mahsur kal-: çaresizce bekle- Saatlerce trafikte mahsur kalırlar. iki tuşla yap-: hızlıca işi yap- İnsanlar alışverişlerini bile bilgisayarın iki tuşuyla yapar olurlar. elinin altında ol-: imkâna sahip ol- her şey elinizin altındadır.
Çalışkan Karadeniz Kadınları	parmaklarını ye-: yemeklerin çok lezzetli ol- Hamsili pilavlarını tadarken lezzetinden parmaklarımızı yiyebilirsiniz (s.17).
Sanatların En Büyüğü: Yaşama Sanatı	-
Hava Durumu	yaşı kemâle er-: olgunlaş- Genellikle yaşları kemâle ermiş bu kişiler... (s.18).
Ne izliyoruz	-
23 Yıllık Bekleyiş	bitkisel hayata gir-: yaşam işlevlerini yitir- Bitkisel hayata giren Rom Huben'in... (s.20). ikinci kez doğ-: hayata yeniden gelmiş gibi ol- O gün ben ikinci kez doğdum. Hayatın tadını çıkar-: Yaşamın keyifli yönlerini yaşa- Hayatın tadını çıkarmak istiyorum.
Farklı Öğrenenler Farklı Davranırlar	sakarlık yap-: el ve vücut hareketleri kontrolsüz ol- Dokunmaya alışmadıkları için sık sık sakarlık yaparlar (s.21).
Nasıl Başardıklarını Merak Ediyorum	-
Türk kahvesi	kırk yıl hatırı ol-: uzun süre hatırlan- Sizlere bugün kırk yıl hatırı olan bir içeceğimizden söz edeceğiz (s.22).
Atölye (Doğrusu: Atelye) Ziyareti	sabrın sanatı: Telkâri Sabrın sanatı olarak bilinen telkâriye başlamanız nasıl oldu? (s.23). sanatın cilvesi: ilgi çekicilik Efendim, sanatın cilvesi nedir ki etki alanı bu kadar geniş? kıt kanaât: zorlukla devam ettir- Biz, sanatı kıt kanaât olsa da yaşatmaya çalışıyoruz.
Avrupalı Öğrenciler Türk Kültürünü Öğreniyor	-
Damdan Düştüm	küre-: kar temizle-

Sabah namazı sonrası küremeye başlamış (s.25).

damdan düşeni bul-: çok konuşan değil, o işi yaşayan bilir.

Tablo 7'ye göre; B2 düzeyi dinleme metni kitapçıklarında deneyim kavram alanının *başından geç-*; *büyük havuzda küçük kurbağa ol-* ve *damdan düş-* fiil deyimleriyle yüklemcil ad aktarım öğeleri; ölüm kavram alanının *sizlere ömür ol-*; *canımı al-* ve *bitkisel hayata gir-* yüklemcil ad aktarım öğeleri; hatırlama kavram alanının *hafızayı yokla-*; *kırk yıl hatırı ol-* yüklemcil ad aktarım öğeleri; yol kavram alanının *yola çık-*; *yola koyul-* yüklemcil ad aktarım öğeleri ve hayat kavram alanının *ise, ikinci kez doğ-* ve *hayatın tadını çıkar-* yüklemcil ad aktarım öğeleri ile karşılandığı görülür. B1 düzeyinden farklı olarak, deneyim ve ölüm kavram alanlarının yüklemcil ad aktarım öğelerinin geçiş sıklığı bakımından benzer değerlerde olduğu tespit edilmiştir. Diğer kavram alanları ise, iki ad aktarım öğesiyle eşit düzeyde geçiş sıklığına sahip olduğu tabloda görülmektedir.

Tablo 8. B1-B2 Düzeyi Dinleme Kitapçıklarındaki Metinlerin Yüklemcil Ad Aktarım Öğelerinin Metinlerdeki Geçiş Sıklığına İlişkin Verileri

B1 ve B2 düzeyinde dinleme becerisinin geliştirilmesi için hazırlanan dinleme metinleri toplam iki düzey için 53 tanedir. B1 düzeyinde 26 metin yer alırken B2 düzeyinde ise, 27 metin yer almıştır. B1 düzeyindeki 26 metnin sadece 4'ünde ad aktarım öğeleri yer almazken B2 düzeyindeki 27 metinden 8 tanesinde ad aktarım öğesi yer almamaktadır.

Her iki düzeye ait dinleme metinlerinde, ad aktarımları parça / bütün ilişkisiyle fiil ve fiil deyimini olarak yüklemcil öğeler olarak kullanılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Anlama becerisinin en önemli öğrenme alanı olan dinleme, yazılı ve sözlü olarak bireyin yaşamında her zaman değerlidir. O nedenle de anlamamanın fizyolojik boyutuyla birlikte zihinsel bir boyutu olduğu ve bu beceriyi yansıttığı düşünülmektedir (Atalay, 2019). Bu bağlamda, her bir iletişim bağlamındaki cümle ya da metin, dinleme yoluyla bir anlama ve anlamlandırma sürecini ifade eder. Dinleme için dünyadaki diğer doğal diller gibi Türkçede de metin önemlidir. Türkçe öğretiminde bu nedenle ders gereci olarak

Türkçe ders kitaplarındaki metinler başat olmuştur ve eğitim-öğretim sürecinde metinleri inceleyen bilim alanı verilerinden yararlanmanın gerekliliği vurgulanmıştır (Mert, 2011). Türkçenin öğretilmesinde de metinlerin rolü değerlidir ve özellikle dili öğrenmede, sözcüklerin belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek, bu dünyada yaşamaktır (Demir & Açık, 2011, s. 56). Böylelikle, Türkçe eğitim ve öğretiminde dinleme, öğrenme alanı olarak metinler aracılığıyla öğrenenlere yeni kavramların dünyasını sözcüklerle açmakta ve öğrenenler için kavram alanını işaretleyen anlam öğelerini de onlar için değerli kılmaktadır.

Türkçeyi yalnızca ana dili olarak öğrenenler için değil, yabancı bir dil olarak da öğrenmek isteyenler için dinleme, anlama düzeyinde önemli ve vazgeçilmez bir öğrenme alanı olmuştur. Yabancılar Türkçe öğretiminde dinleme metinlerinin anlam dünyası ve onu ifade eden kavramların alanları, öğretenler için de bir araştırma ve yeniden düzenleme adına bir geliştirme alanı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Yabancılar Türkçe öğretiminde ders gereği olarak kullanılan B1-B2 düzeyindeki kitaplardaki dinleme metinleri de anlam bilimi açısından araştırmacılar tarafından incelenmeye çalışılmıştır. Kayatürk & Tiryaki, (2017), tarafından İstanbul Üniversitesi'nin yayımladığı İstanbul B1-B2 düzeyi ders kitabındaki dinleme metinleri, örtülü anlam açısından ele alınmış ve toplam 36 metindeki örtülü anlam öğeleri analiz edilmiştir. Analizde, B2 düzeyinde örtülü anlam ögesi barındıran cümlelerin fazla olduğu tespit edilmiş ve metin sayısına göre de en fazla aktarma ve sezdirim öğelerinin yer aldığını belirtilmiştir. Çalışma, bu boyutuyla kapsam ve sınırlılığı açısından değerlidir ancak kuramsal yaklaşım farklıdır. Kavram ilişkileri yönünden metinlerin çok anlamlılık niteliği boyutu ve kavram alanı ilişkisinden öte, metinlere cümle düzeyinde bir inceleme kapsamı belirlenmiştir.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde dinleme metinlerine yönelik olarak yapılan bir diğer araştırmada ise, dinleme metinlerine metin kavramı ele alınmış, onların oluşturulma, işlev ve metinlerin sayıları, sınıflandırılmaları, sözcük sayısı ve dil bilgisi konularının öğretimi yönünden incelenmesi yapılmıştır. İncelemede, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Üniversitesi'nin yayımladığı Türkçe Öğretim Seti kapsamı ve sınırlılık boyutunda değerlendirilmiş ve karşılaştırmalı analiz yapılmıştır (Korkmaz, 2018). Yapılan bu tez araştırmasında da metin kavramı kuramsal olarak ele alınmış ve onların oluşturulmaları, sözcük hazineleri ve sayılarıyla dil bilgisi öğretimindeki yeri ele alınmıştır. Araştırmada, çok anlamlılık ve metinlerdeki kavram alanlarının ad aktarım öğeleri yönünden incelenmesi yapılmamıştır.

Dinleme becerisini ve metinlerini ele alan birçok değerli araştırma ve çalışma vardır. Ancak, çalışmanın kapsamı ve sınırlılığı gereği hepsini ele almak, tartışmak ve değerlendirmek güçtür. Bu bağlamda, çalışma problemini oluşturan sorular çerçevesinde elde edilen bulgularla sonuca gidilmiş ve sorulara yanıt aranmıştır. Çok anlamlılık niteliği olan yüklemcil ad aktarım öğeleri, ilgili kitapçıklardaki kavram alanlarını karşılama boyutuyla incelenmiştir ve onların hangi kavram alanında geçiş sıklıklarının yoğun olduğu bulgularla elde edilmiştir.

Çalışmada, B1 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında akıl kavram alanındaki yüklemcil ad aktarımları öne çıkmış ve bu aktarımlar parça/bütün ilişkisiyle ifade edilmiştir. Hatırlama anlam değerini ifade eden bu ad aktarım öğeleri fiil deyimi olarak akıl ile birlikte *gel-*; *getir-* fiilleriyle somutlaştırılmış ve hatırlamayı kavramsal düzeyde bütünleyerek karşılamıştır. Sadece bir örnekte ise, *akıl edeme-* biçiminde *düşün-* anlam değerinde kullanılmıştır.

Ölüm kavram alanı ile ilgili olarak, yüklemcil ad aktarım öğelerinde dikkat çekici olarak üç fiil deyiminden ikisi zıt kavram alanı olan hayat kavram alanı ile ilgili *hayata*

veda et- ve *ruhunu teslim et-* fiil deyimleriyle karşılanmış ve parça/bütün ilişkisiyle ayrılma anlam değeri ölümü çağrıştırmıştır. Kavram alanı ile ilgili bir diğer tespit ise, öldürülmenin şiddetini ifade eden *diri diri yakıl-* fiil deyimidir. Ad aktarımının canlı iken yakılarak öldürülmeyi çağrıştırması ve ölüm kavram alanının diğer acımasız anlam değerini başkası tarafından yapılan eylemle ifade etmesi tespit edilmiştir. Türk kültüründeki öldürülmenin şiddeti de bu ad aktarım ögesiyle karşılanmış ve bir bakıma Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere farklı kültürlerdeki öldürülme eyleminin ifade edilişi çok anlamlılık niteliğiyle dile getirilmiştir.

Ölüm kavram alanı dünyadan ayrılma olarak iki ad aktarım ögesiyle ifade edilirken, buna karşılık hayat kavram alanı ise, *dünyaya gel-* ad aktarım ögesiyle ifade edilmiş ve zıtlık düzeyindeki bu iki fiil deyimiyile anlatımın anlaşılabilirliği artırılmıştır.

Son olarak ise, yol kavram alanı yol adıyla birlikte *aç-*; *kat et-* ve *düş-* fiilleriyle birden fazla anlam değeri olarak ifade edilmiş ve çok anlamlılık niteliği gösterdiği tespit edilmiştir. Türkçedeki *sebep ol-*; *aşama geç-* ve *ara-* fiilleri yol adıyla birlikte bu şekilde çok anlamlılık niteliği gösterirken aynı zamanda bütün olarak bu fiillerin bir parçası biçiminde ifade edilmiştir.

B2 düzeyindeki dinleme kitapçıklarında geçiş sıklığı açısından deneyim ve yine B1 düzeyinde olduğu gibi ölüm kavram alanı öne çıkmıştır. Deneyim kavram alanı *başından geç-*; *damdan düş-* ve farklı bir fiil deyim yapıyla da *büyük havuzda küçük kurbağa ol-* biçiminde ifade edilmiştir. Yaşamın içindeki farklı durumların farklı ad aktarım ögeleriyle ifade edilmesi, çağrıştırılması Türkçenin bu yönüyle deneyim kavram alanını birden fazla anlam niteliği ile karşıladığı görülmüştür. Aynı zamanda, bu ad aktarım ögeleriyle deneyimin soyut anlam yapısının da *baş*; *dam* ve *havuz-kurbağa* gibi somut ögelerle ifade edilerek anlamının kolaylaştırıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle, deneyimin kavram alanındaki anlam değerleri de bu somut parça ögeleriyle bütünü tamlama özelliği göstermiştir.

Ölüm kavram alanı bu düzeyde B1'den farklı olarak, ayrılma anlam değerinden çok, hayat kavram alanının anlam değeri bakımından zıtlığını ifade eden *bitkisel hayat gir-*; *sizlere ömür ol-* ve *canımı al-* biçimindeki hayat kavram alanını farklı kavramlarla çağrıştıran aktarım ögeleriyle ifade edilmiştir. Bu bağlamda, ölüm ve hayat arasındaki farklılık ve benzerlikler de kavram alanı bağlamında ilişkilendirilmiş ve öğrenilmesi kolaylaştırılmıştır. Genel olarak ise, her iki düzeyde de ölüm kavram alanının daha fazla ad aktarım ögesiyle ifade edilmesi olumsuz ruh durumunu yansıtacağı için öğrenenler adına etkili olmayacaktır. Her iki kavram alanına ait ad aktarım ögelerinin metinlerde nicel olarak eşit olması daha uygun olacaktır.

Hayat kavram alanı ise, yine doğum ile ifade edilirken onun güzel ve tatlı yönüne çağrışımında bulunmak için ise *tadını çıkar-* fiil deyiminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kavram alanı bu yönüyle çok anlamlılık niteliğiyle ölüm kavram alanının karşısında yeniden ona bağlanma ve onun güzel yönlerini keşfetme anlam değerleriyle desteklenmiştir.

Hatırlama kavram alanı B1 düzeyinden farklı olarak bu düzeyde akıl yerine hafıza ve zaman kavramının çağrışımlarıyla ad aktarım ögesi olarak ifade edilmiştir. Bir önceki düzeyin kavram alanına katkı yapması ve onu pekiştirmesi adına önemli olan bu durumun nicel olarak da desteklenmesi için daha fazla ad aktarım ögesiyle metinlerde yer alması gerekirdi. Aynı zamanda, çok anlamlılık niteliği bakımından farklı anlam değerleriyle karşılanması öğrenenler açısından olumludur.

Yol kavram alanı *başla-*; *başlangıç yap-* anlam değerlerini çağrıştıran fiil deyimleriyle yüklemcil ad aktarım ögesi olarak kullanımı metinlerde tespit edilmiştir. B1

düzeyindeki birden fazla anlam değerindeki kullanım yerine, bu düzeyde sadece bir anlam değeriyle ifade edilmesi anlatım zenginliğini kavrama yönünden eksiklik oluşturmuştur. Öyle ki, B2 düzeyi metinlerinin anlaşılma ve kavranılma bakımından bir üst aşama olarak, yol kavram alanını önceki düzeyde olduğundan daha fazla anlam değerine sahip ad aktarım ögeleriyle ifade etmesi gerekirdi. Metinlerin bu açıdan bir önceki düzeye göre çok anlamlılık boyutuyla zenginleştirilmesi, öğrenenler için yararlı olacaktır.

Genel olarak, B2 düzeyindeki 27 dinleme metni içerisinde 8 metinde ad aktarım ögesinin yer almaması da Türkçenin çok anlamlılık niteliğini göstermesi bakımından ve metinlerin kavramlar ve anlam evreni boyutunda yeniden gözden geçirilmesi bakımından önemlidir. Öyle ki, hayat ve yol kavram alanlarına ilişkin nicel olarak daha az ad aktarım ögesinin kullanılması bu durumu açıklar niteliktedir. Ayrıca, metinlerin çok anlamlılık boyutuyla zengin anlam değeri taşıyan söz varlığı barındırması gerekliliği hem nicel hem de nitel olarak ortaya çıkmıştır.

B1 düzeyindeki metinlerde ad aktarım ögesi olarak, yüklemcil ögeler olan ad aktarması niteliğindeki fiil ve fiil deyimleri dışında, “Sınav Sonucu Belli Oldu” metninde gözümüz aydın olsun; “Şeker Gibi Bir Bayram” metninde ise, çalınmadık kapı, öpülmedik el deyimleri kullanılmıştır.

B2 düzeyindeki metinlerde ise, “Zirvedekilerden Altın Öğütler” adlı metinde rakamlar yalan söylemez, “Emine Hanım’ın Telaşlı Başlayan Günü Tatlı Bitiyor” adlı metinde, tatlı yiyelim tatlı konuşalım, “23 Yıllık Bekleyiş” adlı metinde ise, hayatın tadını çıkarmak deyimleri kullanılmıştır. Ayrıca, “Adını Kim Koysun” adlı metinde, doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar ve “Emine Hanım’ın Telaşlı Başlayan Günü Tatlı Bitiyor” adlı metinde ise, misafir umduğunu değil bulduğunu yer atasözünün kullanıldığı görülmüştür.

B2 düzeyinde farklı nitelikteki ad aktarım ögelerinin geçiş sıklığının yüksek olması, bu düzeydeki soyut düşünme, analiz ve sentez edebilme yeteneğinin gelişmesiyle çözümlenici zekâ türüne göre doğaldır ve kültürel düzeyde ise değerlidir. Türk kültüründe sıklıkla bu türden iletişim bağlamlarında kullanılan deyim ve ata sözlerinin kullanımı, bu bakımdan B2 düzeyi için doğrudur.

Dinleme metinlerinde ad aktarım ögeleri dışında çok anlamlılığı niteleyen benzetmeler, doğrudan gibi edatıyla benzetme ilgisi kurarak sadece “Kutlama” adlı metinde çiçek tarlasına benzetilen rengarenk kıyafetli Hint vatandaşı kadınlar için kullanılmıştır.

B1-B2 düzeyi dinleme metinlerinde Türk kültürünün kavramlara ait anlam evrenini ifade eden hatırlama ve düşünme kavram alanı ve yol kavramına ait ad aktarımlarının anlam değerleri yönünden geçiş sıklığı yüksek olması Türkçenin zengin söz varlığını yansıtması açısından değerlidir. Ama dinleme metinlerindeki ölüm, öl-kavram alanına ait ad aktarımlarının da geçiş sıklığının yoğun olması, bilişsel düzeyde dinamik, genç yetişkinlerin ruh durumunu olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Çalışmanın tüm bu yönleriyle Türk kültürü temelinde Türkçenin anlama düzeyi alanını karşılayan dinleme becerisinin bir öğrenme alanı olarak yaşam boyu değerlendirilmesine yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki çalışmalar boyutunda değerli olacağına inanılmaktadır.

Öneriler

Yabancılara Türkçe öğretiminde Türkçenin temel beceri alanlarının yaşam boyu öğrenme alanı olarak hayatın her alanında birey için etkin, yararlı kullanılabileceği açıktır.

Bu bakımdan, dinleme becerisinin bir açar öge olma hüviyetiyle birden farklı zekâ türüne sahip bireyler için dinleme metinleri, görsel, işitsel ve bilgi çağına uygun olarak kavramların çok anlamlılığına kodlama yöntemiyle ulaşabilecekleri öğrenme teknikleri oluşturulabilir. Ayrıca, öğrenenden ilgi alanına uygun olarak, dinleme becerisini ölçen kısa metinler hazırlaması istenerek, bireysel ve grup çalışması niteliğinde, kendi ses kayıtlarını yapması sağlanabilir. Ardından da öğrenen(ler)in arkadaş(lar)ına ya da sınıfa bu ses kaydı sunumunu dinletmesini içeren etkinlik örnekleri hazırlanabilir ve koşullara uygun olarak da geliştirilebilir. Bu etkinlikler özellikle zekâ türü baskın olan öğrenenler için çeşitlendirilebilir.

Avrupa diller ortak çerçeve metninin amaçları doğrultusunda, dinleme öğrenme alanı için yetişkin öğrencilerin hobi alanları (sinema, oyun, spor, teknoloji vb.) dikkate alınarak yeniden oluşturulacak dinleme metinlerinde Türkçenin anlam evreni çerçevesinde geleneksel ölçme teknikleri yerine, daha hızlı, daha etkin olan ve öğrenenlerin yaşamın içinden veriler, anlamlar bulduğu Türkçenin ifade gücünü de yansıtan kavram alanları kapsayan ve de çok anlamlılık, eş anlamlılık gibi anlam evrenini içeren bu metinlere ait ölçme ve değerlendirme teknikleri uygulanarak çağa uygun etkili ve yeni üretkenlik ve anlama yetenekleri kazandırılabilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2006). *Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. (4.Basım), Ankara: Engin Yayınevi.
- Atalay, D. T. (2019). Dinleme Becerisinin Temel Kavramları. (Ed. Alyılmaz, S. & Karahan, Ü. B). *Dinleme Eğitimi*, içinde (ss. 55-65), Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Ayre, C. & Scally A. J. (2014), Critical Values for Lawshe's Content Validity Ratio: Revisiting the Original Methods of Calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47 (1), 79-86.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment-Companion Volume*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, www.coe.int/lang-cefr.
- Demir, A. & Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *TÜBAR-XXX*, 51-72.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Er, O. (2019). *Dinleme Kaygısı*. (Ed. Alyılmaz, S. & Karahan, Ü. B). *Dinleme Eğitimi*, içinde (ss.55-65), Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Ergin, A., & Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Guiraud, P. (1999). *Anlambilim*. (Çev. Vardar, B., La semantique). İstanbul: Multilingual.
- Günay, D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul. Multilingual.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kayatürk N. & Tiryaki, N. E. (2017). Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 300-319.

- Korkmaz, B. C. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Dinleme Metinlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Lawshe, Charles H. (1975), A Quantitative Approach To Content Validity. *Personnel Psychology*, 28, 563-575.
- Lyons, J. (1983). *Kuramsal Dilbilime Giriş*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mert, E. L. (2011). 8.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Ölçülerine Uygunlukları. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 153, 7-23.
- Özbay, M. (2009). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Panther, K., & Thornburg, L. (1999). *The potentiality for actuality metonymy in English and Hungarian*. (Ed. Panther, K. & Radden G). *Metonymy in Language and Rhought*, içinde (ss. 333-357), Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Türkçe Sözlük (2011). (11.Baskı), Ankara: TDK Yayınları.
- Ullmann, S. (1972). *Semantics an İntroduction to the Science of Meaning*. Great Britain: Oxford Basil Blackwell.
- Uzun, L. G. (1988). *Dil Bilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Veneziano, L. & Hooper, J. (1997), A Method for Quantifying Content Validity of Health-Related Questionnaires. *American Journal of Health Behavior*, 21 (1), 67-70.
- Yaylagül, Ö. (2005). Divân ü Lügâti't Türk'teki Ada Aktarmalı (Metonymic) Yapılar. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 77-88.
- Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı ve Dinleme Becerisi Kitapçıkları, *Türkçe Öğretim Seti*. Yunus Emre Enstitüsü (2018).
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği İçin Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri I*, 771-774.
- Yurdugül, H. & Bayrak, F. (2012). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerlik Ölçüleri: Kapsam Geçerlik İndeksi ve Kappa İstatistiğinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 264-271.